

Moni Finci

O HAPŠENJU KOMUNISTA I OTKRIVANJU TEHNIKE
POKRAJINSKOG KOMITETA U SARAJEVU, KRAJEM JUNA
1941. GODINE

Jednovremeno s napadom fašističke Njemačke na Sovjetski Savez, 22. juna 1941. godine, bila je povedena ranije već pripremana, sveopća dirigovana hajka na komuniste i njihove jednomišljenike, kada je došlo do mnogobrojnih hapšenja širom zemlje, pa tako i u gradu Sarajevu. Pored spiskova poznatih komunista i ljudi naprednih nazora koje je posjedovala, ustaška je policija, mada dijelom izmijenjenog sastava, imala izvjestan uvid i u postojeću živu partijsku aktivnost u gradu. Upravo tih je dana, putem svojih doušnika, pored raznih alarmantnih vijesti, primala i dostave o kolanju komunističkih letaka i rasturanju proglaša pod naslovom »Radni narode Bosne i Hercegovine«, potpisanog od Pokrajinskog komiteta KPJ. Hapšenja po sačinjenim spiskovima su joj se u najvećoj mjeri izjalovila, jer je Mjesni komitet KPJ, na vrijeme obaviješten, bio preduzeo mjere da se ugroženi sklone. Nije slučajno što je ustaška policija, u ovoj prilici, oštricu svoje akcije usmjerila i na Glavnu radionicu i ložionicu državnih željeznica. U to vrijeme ovi su kolektivi zapošljavali oko dvije hiljade ljudi, s velikim brojem kvalifikovane radne snage. Od svog osnutka to su bile radne organizacije s najvećom koncentracijom industrijskog proletarijata u gradu i s bogatom tradicijom u radničkom pokretu. Nalazile su se uvijek pod strogom prismotrom i povremenim žestokim udarima proturadničkih vlada i režima. I pored toga bile su i ostale jaka uporišta revolucionarnog pokreta, oslonac i izvorište snage KPJ.

U godinama pred drugi svjetski rat, zahvaljujući djelovanju poletnih snaga, naročito onih iz Željezničke zanatske škole, pokret je u ovim kolektivima bivao sve jači i masovniji. U njima je i sada postojala razgranata partijska organizacija s više od 40 aktivnih članova KPJ i jedna od najjačih organizacija SKOJ-a. Njihov je uticaj

bio svestran i djelotvoran, osjećao se ne samo u mnogim dijelovima grada, nego i u njegovoj bližoj okolini.¹⁾

Za vladavinu okupatora i ustaške NDH uredno funkcionisanje željeznice u ovom strateški važnom središtu, a time i ovih dvaju jakih željezničkih pogona bilo je, razumljivo, od životnog interesa. Stoga su bile preduzete mnogostruke mjere osiguranja i nadzora. Oduvijek veoma izmiješanog nacionalnog sastava, s jednim brojem odomaćenih ljudi stranog porijekla, sada su u njima digli glave dotle pritajeni pojedini kulturbundovci, proustaški elementi i policijski konfidenti. Oni su motrili kretanje poznatih naprednih radnika i njihovo djelovanje koje, naročito ranije, nije moglo biti nezapaženo. Na taj je način ustaška policija, uz neoštećenu predratnu arhivu, raspolagala i novijim podacima o političkom stanju i raspoloženju u ovim kolektivima.

Aktom od 10. jula 1941, upućeno Pokretnom prijekom sudu Nezavisne države Hrvatske u predmetu »pronaska komunističke tiskare i hapšenja komunističke organizacije u Sarajevu«, ravnatelj redarstva (Điković), u uvodu, saopštava:

»Odmah nakon osnutka Nezavisne države Hrvatske osjećalo se je razoran rad komunističke organizacije u Sarajevu, pa su organi ovog Redarstvenog ravnateljstva obraćali naročitu pažnju na rad poznatih i evidentiranih komunističara. Primijećeno je da su osobito aktivni radnici u Radionici državnih željeznica, pa je dne 26. lipnja t. g. obavljeno nekoliko hapšenja radnika iz te radione. Nakon hapšenja napravljena je premetačina stana kod tih komunističara...«.²⁾

Hapšenja su vršena sa radnog mjesta i u toku radnog vremena. Zatvorenim policijskim kolima hapsenike su prebacivali u zgradu Redarstvenog ravnateljstva na Obali, gdje su vršena ispitivanja i saslušanja. U toku 26. i 27. juna 1941. i narednih nekoliko dana bilo je uhapšeno 27 lica, od čega 22 iz Glavne željezničke radionice, dok je za četvoricom iz te radionice, u bjekstvu, »raspisana potraga«. Ostalih pet, mimo zaposlenja u Željezničkoj radionici, pohapšeni su u gradu.

Među ovih dvadeset i sedmero tih dana uhapšenih našlo se pripadnika svih glavnih nacionalnosti u gradu, tj. 16 Srba, 5 Jevreja, 4 Muslimana i 2 Hrvata. Iz Glavne željezničke radione privedeno je

¹⁾ Dio podataka o ovim kolektivima potiče od personalne službe sadašnjeg preduzeća »Vaso Miskin Crni« u Sarajevu.

— Vidi takođe radove: Milana Miličevića, Tom I, str. 249 i Tom II, str. 532, Dana Olbina, Tom II, str. 515 i dr. u ediciji *Sarajevo u Revoluciji* (1976. i 1977).

²⁾ Red. ravnateljstvo u Sarajevu, Prs. br. 916/41, od 10. srpnja 1941, str. 1 — Arhiv Muzeja revolucije BiH (AMRBiH).

15 bravarskih radnika, 2 tokara, 2 stolara, 1 ljevač, 1 električar i 1 mašinski poslovođa. U gradu — dvije tekstilne radnice, dvoje privatnih namještenika i jedan štamparski radnik. Trinaestorica od uhapšenih iz Glavne željezničke radionice bili su mlađi od 21 godine, od njih petorica imali su 18, a dvojica bravarskih naučnika 17 godina starosti. Gotovo svi uhapšeni bili su, na ovaj ili onaj način, obuhvaćeni aktivnim radom organizacija KPJ i SKOJ-a, ili u njemu igrali i vidniju ulogu, kao Vidosav Marjanović u odjeljenju montaže, Špiro Knežević u tokariji, Jakov Alkalaj u rukovodstvu SKOJ-a i dr. (Gojko Rodić, član KPJ u odjeljenju kolnice i Aziz Koluder, član KPJ u Ložionici, uspjeli su, sa još dvojicom drugova, na vrijeme umaći).

Uporedo sa hapšenjem i saslušanjima izdavani su nalozi za premetačinu stanova, pa su dvojica agenata dobila naređenje i za pretres kuće u Travničkoj ulici br. 1 u Kovačićima, u kojoj je kao stanar prijavljen Mihajlo Popović — jedan od uhapšenih. Bravarski radnik u odjeljenju kolnice u Glavnoj željezničkoj radionici i višegodišnji član KPJ Mihajlo Popović zvan Teški (1918), nije bio nepoznat po svojoj političkoj aktivnosti ni u svojoj radionici, u sarajevskom Radničkom domu, na izletima među naprednom omladinom, pa ni samoj sarajevskoj policiji.

*
**

U kući Mihajla Popovića u Travničkoj ulici broj 1 — koja je iznajmljena putem partijske organizacije — bila je od početka mjeseca juna (od 2. 6. 1941) smještena i u njoj je radila tehnika Pokrajinskog komiteta, čiji je glavni organizator i rukovodilac bio Đuro Pucar Stari.

U jednom sažetom članku u ediciji »Sarajevo u Revoluciji« Đuro Pucar je oživio neka svoja sjećanja na partijski rad u Sarajevu 1941. godine. On tu iznosi podatak da je prvi put dolazio u Sarajevo zapravo 1939. poslije izlaska s desetogodišnje robije u Mitrovici i Lepoglavi. Taj njegov boravak u gradu Sarajevu bio je kratkotrajan, od svega petnaestak dana — jer ga je, kako kaže, policija »nanjušila« i protjerala u zavičajno mjesto — Bosansko Grahovo. Ponovni dolazak u Sarajevg na ilegalni rad uslijedio je, po odluci CK KPJ, u oktobru 1940. U istom članku Đuro Pucar u kratkim potezima, opisuje, pored ostalog, i istorijat stvaranja tehnike Pokrajinskog komiteta KPJ za Bosnu i Hercegovinu i događaj od 27. juna 1941, kada je istu otkrila ustaška policija.³⁾

Sjećanjima Đure Pucara o ovim zbivanjima, u kojima je i sam bio izložen ozbiljnoj opasnosti, daju se ovdje nove i bitne dopune. One su rezultat naknadno stečenih saznanja i temelje se na postojećim svjedočenjima i arhivskim izvorima. S njima i epizoda oko hap-

³⁾ — Đuro Pucar, *Neka sjećanja na partijski rad u Sarajevu 1941. godine*, u ediciji *Sarajevo u revoluciji*, Tom II- str. 172.

šenja komunista i otkrivanja tehnike Pokrajinskog komiteta u Sarajevu, krajem juna 1941. godine, dobija potpuniji sadržaj i osvjetljenje.

Početak formiranja savremenije tehnike Pokrajinskog komiteta KPJ za Bosnu i Hercegovinu datira, kako u svojim sjećanjima navodi i Đuro Pucar, od njegovog povratka sa V Zemaljske konferencije u Zagrebu, oktobra 1940, kada mu je Pokrajinski komitet povjerio da istu organizuje i njome rukovodi. Partijski rad bio je, u to vrijeme, široko razgranat i potražnja za političkim materijalom, u skladu sa općom situacijom, iz dana je u dan bivala sve veća. Listovi, proglosti, leci i dr. umnožavani su dotle na matricama u ograničenom broju primjeraka. »Trebalo je iznaći načine« — ističe Đuro Pucar — »kako organizovati i osposobiti tehniku da bi što uspješnije zadovoljila potrebe date situacije«. On je postupno pribavljao sve što je neophodno za rad jedne opremljene partijske tehnike, u čemu se mogao osloniti i na kvalifikovane saradnike — mašinskog tehničara u Glavnoj željezničkoj radionici Josipa Sigmunda (za finu tehniku), a kasnije i na grafičkog radnika Ibru (Ferida) Čengića. Ovoga je, po povratku s robije, u martu 1941. Pokrajinski komitet zadužio za rad u tehnici i štampariji. Nabavku najvažnijih dijelova tehničkog pribora za štampariju odlučio je Đuro Pucar da izvrši u Zagrebu posredstvom svog druga s robije, medicinara Pavla Papa. Iskusni organizator, član i instruktor CK KPJ Pavle PAP Šilja (1914) rukovodio je, u strogoj ilegalnosti u Zagrebu, i Centralnom partijskom tehnikom i otpremao materijale za cijelu zemlju, pa je često rješavao zahtjeve i potrebe partijskih organizacija i za sredstvima ove vrste. Težak sanduk s olovniim slovima, koje je ovim putem dobio, Đuro Pucar je lično donio u Sarajevo. Međutim, vezom bosanskohercegovačkih studenata sa zagrebačkog sveučilišta bile su, naknadno, na isti način, prvih dana aprilskog rata, u Sarajevo dopremljene još tri vrećice istih olovnih slova i uredno predate partijskoj vezi.⁴⁾ Štamparija je time bila u posjedu jedne potpune, tzv. familije slova. Za njeno dalje kompletiranje Čengiće je, kao stručnjak, od pouzdanih ljudi u gradu pribavljao dijelove koji su nedostajali — kvadrate, prorede, linije i ostale olovne i druge slične elemente. Čime je sve raspolagala tehnika Pokrajinskog komiteta u Travničkoj ulici br. 1, vidjeće se iz daljeg izlaganja.

Đuro Pucar Stari je, po imperativu vlastitih funkcija i po ličnoj inicijativi, stalno bio u pokretu. Često je putovao, npr. po završetku aprilskog rada i okupaciji zemlje, u drugoj polovini aprila 1941. putuje u Zagreb — TITU na konsultovanje; početkom juna

⁴⁾ — Vidi: Džemil Šarac, *Sa studija iz Zagreba na nove zadatke u Sarajevu*, u pomenutoj ediciji, Tom II, str. 180-186.

1941. ide u Banjaluku na poznato savjetovanje u Šehitlucima kojim je neposredno rukovodio i sl., pa je znao odsustvovati iz Sarajeva i po desetak dana. Prema provjerenim podacima, Đuro Pucar je, do preseljenja u Travničku ulicu, predmete i materijale partijske tehnike držao u stanu Estere Papo Eskenazi u Potoklinici ulici br. 12 (danas ulica Leze Perere). Krojačica u radionici bijelog rublja »Dora«, Estera Papo Eskenazi (1917), udovica i majka jednog djeteta, bila je pouzdana i aktivna osoba, član KPJ i sestra poznate braće sarajevskih komunista. U njenom je stanu bilo organizovano šivanje za vojsku u cilju namicanja novčanih sredstava za pomoć tekstilnim radnicama iz radionica bijelog rublja u štrajku, koji je od decembra 1940. trajao puna dva mjeseca. Dijelove svoga stana ona je stavljala na raspolaganje i za potrebe partijske organizacije. Sa Milom Perkovićem, članom rukovodstva SKOJ-a, u njenom je stanu jedno vrijeme boravio i stari revolucionar Mitar Trifunović Učo. Dobivši informacije da mu je ustaška policija ušla u trag, Đuro Pucar ga je jednog dana odveo iz svog stana.⁵⁾ Nije teško zaključiti da ni opstanak partijske tehnike u njemu nije više smatran sigurnim.

Prenos stvari Đure Pucara i partijske tehnike u novo odredište, u Travničkoj ul. br. 1, izvršio je 2. juna 1941. — na osnovu nesumnjive vlastite izjave — Mihajlo Popović Teški. Natovarena kola sa svojim i stvarima Đure Pucara nije Mihajlo Popović lično pratio kroz grad, nego je kazao kočijašu da će ga on sačekati kod Vrbanje mosta. Stvari su, po izlasku sa Vrbanje mosta u Travničku ulicu ubačene u iznajmljenu kuću koja je imala dvorište i odvojene prostorije. Jedne — za stanovanje Mihajla Popovića i njegove sestre (soba, kuhinja i ostava) i druge — (samo soba) pogodne i naknadno prilagodene za potrebe partijske tehnike. Naime, i ta druga prostorija bila je smještena za stanovanje ali je — saglasno opisu Đure Pucara, kao i kasnijem nalazu policijskih agenata — u »šahtu« ispod nje sprovedeno električno svjetlo i u sanducima, ukopanim u zemlju, smješten sav pribor partijske tehnike. Odatle se uzimalo što je potrebno i, nakon rada, ponovo vraćalo na svoje mjesto. Ni u ovom stanu, ni u Potoklinici br. 12 Đuro Pucar nije nikad stanovao. Partijska tehnika je, međutim, ovdje uspješno funkcionisala, te su se i Pucar i Čengić tu često zadržavali, zajedno ili pojedinačno, nekad i po 24, po 36, pa i više sati bez prekida.

Otkrivanje tehnike Pokrajinskog komiteta u Sarajevu, 27. juna 1941. godine nije neka izuzetna zasluga ustaške policije i dokaz njene naročite sposobnosti i vještine, nego više stvar slučaja, odnosno posljedica sticaja više nedovoljno sagledanih i nepredviđenih okolnosti. Iako je imala u rukama primjerke pojedinih letaka i

⁵⁾ Mile Perković, *Mitar Trifunović Učo u Sarajevu 1941. godine*, u istoj ediciji, Tom II, str. 106-110.

proglasa, ustaška policija nije ništa određenije znala gdje se oni stampaju, a pogotovo nije znala ništa o postojanju posebne tehnike Pokrajinskog komiteta.

Naprijed je opisano kako je došlo do hapšenja 26. juna 1941. i narednih nekoliko dana, a iz citiranog uvodnog dijela akta ravnatelja redarstva se vidi da je ta akcija bila usmjerena protiv »osobito aktivnih radnika u Radionici državnih željeznica«. Od dvadeset i dvojice iz te radionice, uhapšenih tom prilikom, devetorica su zaista pripadala organizaciji KPJ, odnosno SKOJ-a. Neki su od njih bili široko poznati i ne manje kompromitovani. Među prvima je na udaru bio Mihajlo Popović Teški, pa je odmah nakon njegovog hapšenja policijskim detektivima — Stjepanu Bilandžiću i Kasimu Sariću — naređeno je da izvrše pretres njegovog stana.⁶⁾

U trenutku kad su se pred dvorišnim vratima kuće u Travničkoj ulici 1, u petak 27. juna 1941. pojavili ustaški agenti bilo je u tehnici složeno više od polovine partijskog proglasa (najvjerojatnije CK KPJ od 22. juna 1941. pr. p.).

Dalji tok događaja izložio je, po sjećanju, Đuro Pucar u već pomenutom članku. Radi upoređenja ovdje će biti citirano šta je o tome napisao ravnatelj Redarstva u popratnom pismu ustaškom Pokretnom prijekom sudu, 10. jula 1941. godine:

»... Kada su ovi detektivi ušli u stan Mihajla Popovića — saopštava ravnatelj Redarstva — »zatekli su u stanu poznatog komunistu Čengić Ibrahima i još jednog muškarca koji je izjavio da se zove Đuro Popović. Kako detektivi nisu poznavali Čengić Ibrahima, a povjerovali su da se taj drugi zove Đuro Popović, to su obadvoci naredili da prisustvuju premetačini stana kao svjedoci i odmah su započeli s premetačinom. U jednom zgodnom momentu taj navodni Đuro Popović istrčao je iz kuće a odmah iza njega i Čengić. Obadva detektiva dala su se za njima u potjeru, te im je uspjelo uhvatiti Čengić Ibrahima, a navodni Đuro Popović je pobjegao u nepoznatom pravcu...«.⁷⁾

Ove navode u osnovi potvrđuju i sjećanja Ibrahima Fiće Čengića saopštena autoru. Prilikom susreta s policijskim agentima, Čengić je vršio slaganje partijskog proglasa. Čuo je kako se Pucar predstavio kao Đuro Popović — brat Mihajlov. Ocijenivši situaciju. Đuro Pucar je vješto izigrao agente i prethodno upozorivši njega da bježi, iskočio kroz prozor »u Mrakušu«. Čengić je, međutim, izletio na glavni ulaz, pa je od obojice detektiva s uperenim revolverima, na viku »drž'te lopova«, uhvaćen na pruzi.

Pretres stana Mihajla Popovića doveo je ustaške agente do neslućenog otkrića. U potrazi za uobičajenim kompromitujućim do-

⁶⁾ Isti akt ravnatelja Redarstva od 10. jula 1941.

⁷⁾ Isto.

kaznim materijalom — za lecima i proglasima koji su uveliko rasturani u gradu — oni su došli do sasvim drugog, neočekivanog i značajnog nalaza. O tome su hitno obavijestili Redarstveno ravnateljstvo. Ovo je odmah uputilo još dvojicu detektiva. Kuća u Travničkoj ulici 1 bila je stavljena pod stražu pa je, po povratku s posla, uhapšena i Mihajlova sestra — tekstilna radnica Staka Popović (1922).

••

Tehnika Pokrajinskog komiteta, prema nađenom i zapisnički evidentiranom materijalu, sadržavala je:

- jednu kompletnu tiskaru na valjke za ručni pogon, sa dvije velike ladice sa oko 200 pregrada punih složenih tiskarskih slova, a u jednoj papirnatoy vreći nekoliko kilograma istih slova;
- jedan šapirograf za umnožavanje kom. letaka;
- jedan dobro uspjeli krivotvoreni pečat Red. ravnateljstva u Sarajevu;
- jedan fotografski aparat;
- 48 komada čistih propusnica za slobodno kretanje po gradu Sarajevu;
- 38 komada čistih tiskanica za bespl. vožnju željeznicom;
- 2 komada neispunjenih poslovnih knjižica;
- 1 knjiga »Pitanja Lenjinizma«;
- »Srp i čekić«, br. 3, 4, 5 od lipnja o. g;
- 1 primjerak »Marksizam i nacionalno pitanje«;
- 6 primjeraka »Vijesnika radnog naroda« br. 7 od svibnja i jedan primjerak od lipnja o. g;
- 2 komunistička letka na talijanskom jeziku za talijansku vojsku;
- 2 letka na hrvatskom jeziku za njem. i tal. vojsku;
- 16 letaka na njem. jeziku za vojnike njemačke armije;
- 11 letaka za mladu generaciju svih naroda;
- 7 letaka »Radnicima i seljacima«;
- 6 komada »Obavijest Centr. komiteta kom. Partije« od lipnja;
- 4 cirkulara br. 1 do 15. VI o. g;
- 1 kom. »Međunarodni položaj u Sovj. savezu«;
- 1 Šta da se radi: »Goruća pitanja našeg pokreta«;
- 3 »Tri izvora i tri sastavna dijela marksizma«;
- Imperijalizam od Vl. Ilića;
- Pregledna karta Mađarske i Jugoslavije;
- Riječnik stranih riječi;

- Historija Komunističke partije;
- Predavanja u Moskvi 1924;
- »Proleter«, februar, 1941;
- Razna korespondencija i fotografije.⁸⁾

*
**

Imajući u rukama kompletnu ručnu štampariju, toliki partijski i drugi materijal, uključujući tu i štambilj samog Redarstvenog ravnateljstva, ustaškoj policiji je, na osnovu toga, kao i ostalih momenta i okolnosti, lako bilo doći do zaključka da se ovdje radi o jakoj organizaciji i da se u odbjeglom licu navodnog Đure Popovića krije komunista velikog formata. Smatrajući učinjeno otkriće svojim velikim uspjehom, oni u istrazi postaje sada glavnim predmetom isljeđivanja a, kasnije, i optužbe. Težište istrage, naročito nad nekolicinom uhapšenih — Mihajlom Popovićem, Ibrahimom Čengičem, Šalomom Albaharijem, Stakom Popović i Esterom Papo Eskenazi, koji su svi imali neposredne veze sa Đurom Pucarom, ustaška policija je usredsredila prvenstveno oko utvrđivanja njegovog identiteta.

Ispitivanja je vršio iskusni zagrebački policajac, »specijalista« za komuniste Branko Cividini. Podnarednik redarstvenih detektiva, Cividini je u istrazi naročito uporno insistirao na tome da se do detalja opiše izgled tog čovjeka-ilegalca (Đure Popovića); da se utvrdi na koji su način dospjele njegove stvari u pretreseni stan, šta je sve imao među stvarima i kako je u taj stan dospjela štamparija, šapirograf, fotografski aparat i dr; zahtijevao je da se odgovori kad je dolazio kući i ko je sve dolazio s njim; šta je taj čovjek davao kome na čitanje i šta se radilo po njegovim uputama itd., i, konačno, da se kaže njegovo pravo ime i prezime. Uz pomoć nekolicine drugih agenata, nad trojicom naprijed navedenih bili su primijenjeni oprobani policijski metodi torture i iznuđivanja. Uprkos toga, niko nije znao ko je taj ilegalac — Đuro Popović.

*
**

U nedostatku dokaza policija je morala veći dio uhapšenih iz Glavne željezničke radionice pustiti kućama, pa se od njih šesnaestorice na slobodi našlo i nekoliko članova KPJ i SKOJ-a.

Pokretnom prijekom sudu u Sarajevu je 10. jula 1941. predato jedanaestero uhapšenih, među kojima i petero naprijed pomenutih i najteže okrivljenih. O rezultatu ispitivanja oko utvrđivanja identiteta odbjelog ilegalca ravnatelj Redarstva (Điković) je, na osnovu svih saslušanja i obavljene istrage, istim, ranije citiranim aktom, između ostalog, izvijestio:

⁸⁾ — Zapisnik o »pronađenom komunističkom materijalu kod Đure Popovića u Sarajevu« dne 27. juna 1941. — priložen je cit. aktu-podnesku Pokr. pr. sudu (RR. Prs. br. 916/41 od 10. VII 1941).

»... Preslušani Mihajlo Popović priznaje da je... tog ilegalca sakrivao u svom stanu neprijavljenog, no tvrdokorno poriče da on zna kako se taj ilegalac zove. Pred svojim susjedima govorio je da mu je to rođak, pa i brat...«;

»... Preslušani Čengić Ibrahim... ne priznaje nikakvu vezu sa Popović Mihajlom niti sa Šalomom Albaharijem ni ostalim komunistima u Sarajevu, samo priznaje da je bio u stanu navodnog Đure Popovića za kojega ne zna kako se zove, niti šta je...«;

»... Preslušani Albahari Šalom ne priznaje ništa. Također ne priznaje da je imao bilo kakvih veza sa Popovićem, a pogotovo da nije slao njemu u stan tog ilegalca...«;

»... Papo Estera priznaje da je u svom stanu mjeseca travnja držala preko mjesec dana nepoznatog čovjeka i nikako ne priznaje da znade njegovo ime...«.

Ravnatelj ustaškog Redarstva je svoju prijavu Pokretnom prijekom sudu morao da zaključki konstatacijom da je:

»... za nepoznatim ilegalcem povedena svestrana potraga, no do danas ga se nije uspjelo pronaći... niti doznati njegovo pravo ime i prezime«.

Ustaški Pokretni prijeki sud u Sarajevu je 7. avgusta 1941. godine dvojicu među optuženim — Mihajla Popovića i Šaloma Albaharija — proglasio krivim i, kako je već poznato, osudio ih na smrt. Nakadno, na zahtjev ministra pravosuđa i bogoštovlja NDH iz Zagreba, na novom suđenju ostalim (izuzev trojice u bjegstvu), pred novostvorenim Velikim izvanrednim narodnim sudom 5. novembra 1941, na smrt je osuđen i Ibrahim Čengić, ali je bio ubrzo razmijenjen za domobranske oficire zarobljene na Romaniji.

Mihajlo Popović Teški i Šalom Albahari su tri sata nakon izricanja presude predati ustaškim izvršiocima (ustaškoj vojnici) i istog dana, prije podne, na Vracima iznad Kovačića — strijeljani.

••

U obrazloženju presude ustaškog Pokretnog prijekog suda u Sarajevu od 7. avgusta 1941. tvrdi se, na osnovu prijave Redarstvenog ravnateljstva, da su Mihajlo Popović, Staka Popović i Šalom Albahari organizatori i glavni članovi Komunističke partije, a ostali optuženi da su bili njihovi saradnici. To je bio plod nevješte konstrukcije i dokaz potpune neupućenosti u pravo stanje stvari.

Organizacije KPJ i SKOJ-a u gradu, i pored povremenih neizbježnih gubitaka, i dalje su uspješno radile, preduzimale mnogobrojne akcije i vršile sistematske pripreme za predstojeću široku oružanu borbu.

Dok su se pojedini pripadnici Glavne željezničke radionice još nalazili u zatvoru, ravnatelj Redarstva je izvijestio Veliku župu

Vrhbosnu u Sarajevu da je u noći od 29. na 30. VII 1941. u Ložionici drž. željeznica eksplodirao jedan pakleni stroj (u 22 i 40 h), a dva sata nakon toga u privremenom stovarištu nafte i drugi.⁹⁾

Noć ranije desio se kod Ilijaša u blizini Sarajeva jedan od prvih vatrenih okršaja ustanika (partizana) i »ustaške ophodnje, kojom je prilikom jedan od ustaša ranjen«, o čemu je rečena župa Vrhbosna 2. avgusta 1941. izdala poseban proglas.

Nečuvene represalije povodom oba ova slučaja nad nedužnim gradskim okolnim seoskim stanovništvom bile su izvršene u cilju zastrašivanja i, očigledno, u bijesu nemoći.

Dok su trajala ispitivanja optuženih i tobožnja svestrana potraga za nepoznatim ilegalcem, ovaj je sjedio u Sarajevu i dalje obavljao poslove svojih osjetljivih višestrukih partijskih zaduženja. Dugogodišnji prekaljeni revolucionar i robijaš, član Centralnog komiteta KPJ i Pokrajinskog komiteta KPJ za Bosnu i Hercegovinu, sekretar Oblasnog komiteta KPJ za Bosansku krajinu, ilegalac Đuro Popović, zapravo Đuro Pucar Stari, u istom mjesecu julu učestvuje u Sarajevu na istorijskoj sjednici partijskog rukovodstva za dizanje oružanog ustanka u Bosni i Hercegovini. Svoje zaduženje za partijsku tehniku predao je članu PK Boriši Kovačeviću. Potom odlazi u Bosansku krajinu, u kojoj je već ranije preduzimao opsežne mjere, da bi sada potpalio plamen borbe za oslobođenje zemlje i za njenu bolju, čovjeka dostojnu sutrašnjicu.

⁹⁾ — Red. ravn. u Sar. Prez. br. 1144/41, od 30. srpnja 1941, AMR BiH.